

nac). A fehér posztóból készült kabancát csak férfiak viselték, melyet a siklósi és a Donji Miholjac-i vásáron árusítottak. A férfiviselet tartozéka volt még a mellény (prsluk), melyet a vászoning felett hordtak, akkor is, amikor még csak az ing és a gatyá volt az öltözkűk.

A lábbeli, az élekor és az évszokok, valamint a gyász nyomait, a népviselet elhagyásának tendenciáját taglaló fejezetek zárják ezt a nagyon hasznos és bőségesen illusztrált fejezetet melynek láttán felöltik bennünk, hogy jó lenne már a vajdasági magyar népviseletekről is készíteni nagyobb összefoglaló tanulmányt. Legáltalában a hagyományörző falvak (Kupuszina, Gombos, Doroszló, valamint az al-dunai székei)ek) népviseletéről!

A tanulmánykötet másik nagy dolgozata Agnjica S. Lanković munkája: *Temetési szokások Kópházán*. Ez a Győr-Sopron megyei, 2000 lakosú, java részét horvátok lakta község érdekes ősiségeket őrzött meg a halállal, temetéssel kapcsolatban. A szokások három részből álltak: temetés előtti teendők, maga a temetés és a temetés utáni dolgok. Mindegyiküket külön-külön taglalja a kópházi születésű szerző, bemutatva a halottas textíliák sok változatát is. Imák, siratóénekek eredeti tájszólásban kerülnek közlésre, melyek minden bizounyal jól használhatók vidékek vagy népek néprajzána összehasonlításakor. A temetési szokások tartozéka volt a halotti koszorú vagy korona is, melyet mifelénk is eredményteljesen kutatott már Jung Károly. A 47 illusztráció még értékesebbé teszi a tanulmányt.

Eperjessy Ernő étekezése a szentgotthárdi csata emlékeiről szól a magyarországi szlovén néphagyományban. A Szentgotthárd környéki hét község 4500 szlovén lakosa nyelvét és folklór-hagyományait máig őrzí. Az 1664-ben lejártszódot történelmi eseményhez fűző emlékfoslányok, hiedelmek, mondák lejegyzésével a szerző nagyon hozzájárul a mostanság kiterelvényesod monlakincsgűjtemény gazdagításához.

A kötetet szerkesztő Marija Kiss (zombori születésű és dr. Kiss Lajos ismert vajdasági népzene-kutató lánya) egy orientális szokáselem délszláv—magyar párhuzamairól írásában. A Buda környéki szerbek ünnepi, méghozzá lakodalmi szokásainak egyikét: a lakodalom fő vendégeinek, a komának és komaasszonyának, valamint a násznagynak és násznagynénak párnára ültetését vizsgálja. Kiss szerint az 1690-ben mai lakhelyére települt szerbség e szokása a törökökkel való hosszú együttlét nyoma, mely napjainkig megőrződött.

Kozar-Mukič Marija a magyarországi szlovének néprajzi kutatásaival kapcsolatban többek között foglalkozik a magyarországi szlovén nemzetiség történetével, a Szentgotthárd környéki szlovének nyelvjárásával, az eddigi folklór-kutatásokkal, a társadalmi és az anyagi kultúra kutatásával és e kutatások jövőbeni feladataival.

A Hírek és Ismeretések rovattal záruló könyvben többek között Penavín Olga *Jugoszláviai magyar népmiséke* című imponás mcsegűjteményéről is olvashatunk.

SILLING István

SZÍNHÁZ

RÓMAI KARNEVÁL

Mitől lesz egy színházi előadás vértelen, olyan, hogy alig negyed óra után a néző már feszengve arra gondol — ezt az estét is jobban eltölthettem volna?

A különben bonyolultnak látszó kérdés — mitől vértelen egy színházi előadás? — ezúttal igencsak egyszerű feleletet érdemel: önmagától. Mert

a szöveg — Hubay Miklós számos drámája közül talán a legérdekte-
nebb, mely szinte tüntet kidolgozatlanságával és közhelyeivel — csak
látszólag dráma, csupán alapötlete jelzi a dráma lehetőségét, de az író
sem olyan szereplőket, sem olyan nyelvet, dialógusszöveget nem hoz
létre, ami drámává tenné az alapötletre épített konstrukciót. Kétsége-
lenül izgalmasnak látszik egy — ahogy Hubay nyilatkozta — megtör-
tént tragikus eset kapcsán szólni az ember, a művész és a művészet ki-
szolgáltatottságáról, ám hogy az egyedi esetből irodalmi mű, dráma let-
gyen, ahhoz egyfelől arra lenne szükség, hogy a főszereplőül választott
egykori színésznőről elhiggyük, valaha valóban nagy színésznő volt, ki-
nek igazságtalan mellőzése tragikus következményekkel járt, másfelől
viszont nélkülözhetetlen lenne, hogy alkalmilag beszervezett neves író
vendége — az ő protokollprogramjának kielégítésére támasztották fel
egyetlen színházi próba és egy délutáni teavizit kedvéért a tíz éve már
csak páholynyitogatóként egzisztáló „dívát” — ne közheiyfiguraként áll-
jon elénk. Azonban sem a két szereplőnek, sem dialógusuknak nincs
mélysége, ennél fogva mind saját történetük, mind a művészet kiszol-
gáltatottságának megmutatására alkalmatlanok. Van még két szereplője
a darabnak. A színházigazgató, aki a mindenkori direktorok minden rossz
tulajdonságát egyesíti magában — a végső embertelenséget példázva ez-
által. És a színházi kellékes, aki a művészetért és a művészekért rajongó
kisember prototípusaként a darab legjobban megírt szereplője, de epi-
zódjellege folytán a drámát semmiképpen sem mentheti meg.

A *Római karnevál* megjelenítése műhibái ellenére talán ügyesebb,
konceptciózus rendezéssel némileg érdekesebbé, legalábbis kevésbé unal-
massá is válhatna. Sajnos, a rendezői koncepció szinte felismerhetetlen,
már-már azt kell hinni, nincs is. Ha ugyanis lenne, akkor nem tűrné
meg a színpadkép műrendetlenségét, hogy a padlón heverő ruhakupacok
és a falakra akasztott jelmezek (ezek általában a színház ruhatárában
s nem a pályáról tíz éve kiűzött színésznő szobájában található!) — ez
Hubay szerint szobácska kellene hogy legyen) csupán dekorációként ke-
retezzék a játékeret, s ne eleven, aktív játszótársak legyenek. A ruhák
csak ott vannak, csinált rendetlenségben szanaszét, de még az illusztrá-
lítás szerepét sem töltik be, teljesen funkciótlanak. Hasonlóképpen a
rendezői elképzelés hiányára mutat a példabeszédként említett római
páriák — élethalál-futásukra kell emlékeztetnie a darabbeli színésznő
sorsának —, akiket a jelmeztervező cafrangokba bújtatott mocsárem-
bereknek öltöztet, színpadra állítása s ekhözó élőképkórúsként történő
szerepeltetése. Naiv ötlet, akárcsak a nézőtér körüli játék, ami semmit
sem ad hozzá a darabhoz, bár a rendező nyilván a színház a színház-
ban elvet szerette volna ezzel időszerűsíteni. Az viszont már közös ren-
dezői és színészi figyelmetlenségre mutat, hogy a főszereplőnek a néző
sem azt nem hiszi el, hogy valaha színésznő volt, kivált, hogy nagy
színésznő, sem azt, hogy mielőtt a kegyetlen játék elkezdődött vele,
többnapos koplalás után éppen meghalni készült. Romhányi Ibi egysíkvú,

váltások nélkül, jellegtelenül játszik, amire az sem mentség, hogy Hubay ilyenre írta Margitka szerepét. Talán ha az előadás merete volna vállalni, hogy a második részben a hozzá látogató íróvendég előtt a színésznő jutalomjátékot rendez egykori szerepeiből — az egyik falon Romhányi remek Play Strindberg-beli alakítását idéző kosztümre ismerhetünk! —, akkor a szerep alakítója is könnyebben rátalált volna feladata igazi, hozzá közeli dimenzióira, így azonban az a hálátlan feladat hárul rá, hogy szinte egyetlen szereprészlet nélkül állítson elénk színésznőt. Felróható a rendezőnek továbbá, hogy megengedte az író alakító Balázs Piri Zoltánnak és a színházi direktort tolmácsoló Venczel Valentinnak, hogy egyénítés nélkül, szinte a szövegfelmondás közömbösségével játsszon, illetve hogy Banka János a színházi kellékest a szó szoros értelmében csúszómászóként játssza, holott ezt az embertípust nagyon is jól felismerhető modor jellemzi, amit egy egész gesztusrendszerrel kellene hitelesen kifejezni. De ahhoz egész más játéktílusra lenne szükség, mint amit a rendező erőltet.

Hát mindezért vértelen, unalmas ez az előadás. S egészen a befejezés előtti percekig ilyen, ekkor viszont megrázóan emberivé forrósul a színpad levegője: a színésznő ráeszmél, hogy becsapták, s ez olyan sokk számára, hogy megnémul, mire az író és a kellékes nagy-ragy részvétellel visszasegíti az életbe, az író újra megtanítja beszélni. Megrázó, olyan emberi öt perce ez az előadásnak, amelyre hetvenöt percig kell türelmesen várni.

GEROLD László

Hubay Miklós: *Római karnevál*. (Újvidéki Színház.) Rendező: Milan Belegišanin. Díszlet: Boris Maksimović. Jelmez: Annamária Mihajlović. Színészek: Romhányi Ibi, Balázs Piri Zoltán, Banka János és Venczel Valentin.

DÍSZVACSORA A TEMETKEZÉSI VÁLLALATNÁL

Sokáig úgy hittük, hogy Ivo Brešan egydrámás író. *Paraszt-Hamletje* átütő sikert aratott mindenütt, ahol bemutatták (Szeged, Kaposvár-Boglárlelle, Zalaegerszeg), sőt a televíziós változatát az egész ország megismerhette. De újabb, más drámáiról nemigen hallottunk, vagy ha igen, a hírek azt sugallták: a *Paraszt Hamlet* volt és maradt a legjobb.

Aztán 1982 októberében megjelent a *Színház* című folyóirat mellékletében a *Díszvacsora a temetkezési vállalatnál*, s kiderült — számunkra is —, hogy Brešant változatlanul a kiskirályság uralma, az életünket átszövő korrupció, elvtelenség, hatalmi manipulációk, a kiszolgáltatottság boszszantja, de a *Paraszt-Hamlet* ironikusan tragikus szemléletével szemben a *Díszvacsora* gyilkos szatíra. Igaz, a darab helyenként túlbeszélt (például az előjáték vagy Mikac végső monológja), máshol dramaturgiaiilag leegyszerűsített (a hatodik kép, a vacsora), mégis értetetlen, hogy e szatíraínséges időkben színházaink miért nem fedezték fel a művet. Most